

ההודאה להקב"ה והכרה בחסדיו מעוררת את מקור הברכות להשפיע כל טוב!!!

גוזל ממנו ההשגחה ומוסר הנהגת השפלים לכוכבים ומזלות, וממילא מתמעט השפע והוא גוזל לכנסת ישראל. וא"כ אינו דרך עונש כלל, אלא שחסר צינור השפע, כי השפע בא ע"י הברכה ואם אין ברכה אין דרך להביא השפע.

« יסוד ההשפעה היא הכרת האדם בטובה!! »

הרמב"ן (אמונה ובטחון פרק יט) מוסיף על הדברים, שלא רק כאשר מתפלל או מברך להקב"ה נשפע שפע עליון על האדם, אלא אפילו כאשר האדם חושב בלבו בהשגחת הקב"ה עליו או מנפלאותיו אליו, יש עליו התעוררות חסדים לפי שיעור התבוננותו.

וכמ"ש (אמונה ובטחון, שם עמ' תי"ט) בזה"ל: "ודע עוד כי כל זמן שאדם חושב בתוך לבו שמו של הקב"ה או אחד מנפלאותיו, יש לפניו התעוררות כפי מעלת החושב, וזה שאמר הכתוב בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכְּרֶה אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלָיְךָ וּבִרְכָתֶיךָ (שמות כ, כ), עכ"ל.

וכשנדקדק בדברי רש"י נראה שגם הוא כתב יסוד זה. שכן כתוב בתורה הק' מיד אחרי בריאת האדם וְכָל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרַם יְהִיֶה בְּאָרְץ, וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרַם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹקִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֶבֶד אֶת הָאֲדָמָה (בראשית ב, ה). ופירש רש"י בזה"ל: "מה טעם 'לא המטיר', לפי ש'אדם אין לעבוד את האדמה' ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים.

ובפשטות מבינים, כי אע"פ שהכח נמצא בעצם הבריאה, מ"מ אינו יוצא לפועל ואינו בא למעשה עד שיהא כח התפילה, אבל לשון רש"י הוא שיהא אדם שיהא מכיר בטובתן של גשמים, ולמה נצרך זה כדי להביא גשם.

ולפי מה שלמדנו עתה במהות הברכה מובן, כי א"א להמשיך השפע רק ע"י ענין הברכה שהוא להכיר בטובתו של הקב"ה, ולידע שהוא מקור הברכות והשפע, ורק ע"י ממשיך השפע, ואזי יכולין להתפלל על הגשמים, וא"כ א"א להביא המטר רק כשיהא אדם שיכיר בטובתן של גשמים, ועצם ההכרה בזה מביא שפע וריבוי טובה.

ובכך יובנו דברי הפוסקים (מגן אברהם סי' קלא סקט"ז) שבחמשה עשר בשבט נהגו לברך על מיני פירות, שכיון שחמשה עשר בשבט הוא ראש השנה לאילנות ודנים בהם על פירות האילן, (כמו שכתב בספר אדני פז (למורה"ר אפרים דיין דק"ק אלטונה, או"ח קלא) ששני ימי דין יש לפירות האילן - עצרת וט"ו בשבט, (וכבר נהגו ישראל כשיטתו להתפלל על האתרוג ביום זה), יש לנו להשתדל שישפיעו משמים ברכה עליהם, והמברך מכיר בטובתו של הקב"ה ובכך גורם לשפע גדול.

ויש להוסיף על פי דברי הרמב"ן הנ"ל שכ' שהברכה מלמעלה חל ובא כפי מעלת החושב, וא"כ נמצא, שאם יכול לברך כראוי ובכוונה נכונה, והוא מברך כלאחר יד, הלא מתמעט השפע, כי אילו יברך כראוי ויהיה יותר מעלת החושב, יבוא יותר שפע, וא"כ הרי זה ג"כ כגזול את כנסת ישראל, ולא רק מי שאינו מברך כלל, אלא כל שמברך שלא בכוונה כפי יכולתו, והוא הערה נוראה.

« מיהו הראשון, שהודה להשי"ת בלשון 'ברוך' ? »

כתוב בפרשתינו, שהכריז יתרו בְרוּך ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פְּרַעֲוָה (שמות יח, י). וא"י בגמ' (סנהדרין צד). בזה"ל: "תנא משום רבי פפייס, גנאי הוא למשה וששים ריבוא שלא אמרו 'ברוך' עד שבא יתרו ואמר 'ברוך ה'".

שואלים הקדמונים, הלא עם ישראל הודו ושיבחו על הים את שירת הים הנשגבה, ובסידור השל"ה כתב, שאילו היו כל השמים יריעות קלף וכל הימים דיו וכל הקנים קולמוסים, אין די בהם לבאר חלק אחד מאלף אלפי אלפים רבואות משירה הזאת. ואם כן, ודאי שלא היה חסר להם את מדת ההודאה והשבח לבורא על עולמים, אלא מאי, שלא שיבחו בלשון 'ברוך', ויש להבין במה שונה אמירת 'ברוך' משאר השבחים הגדולים ששיבחו ישראל, ועוד יש להבין מדוע באמת לא אמרו 'ברוך' בתוך שאר התשבחות.

« בלשון 'ברוך' מעוררים את מקור הברכות להשפיע!!! »

הנה, א"י בגמ' (ברכות לה): "אמר רב חנינא בר פפא, כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל". ופירש רש"י, שגזול מהקב"ה בכך שכביכול חומס את ברכתו המגיעה לו, וגם גזול את עם ישראל, בכך שכיון שכשחוטאים ישראל לוקים הפירות, והנהנה בלא ברכה עוון בידו, ועל ידו לוקים פירות הארץ.

ויש להבין, מדוע הפירות לוקים על עוון זה דוקא, שלא מצינו שהעונש על שאר העבירות יהא בענין של ליקוי בפירות.

והדברים מתבארים בדברי הרבינו בחיי (בספרו נד הקמח ערך ברכה), שכ' על עניין הברכות בזה"ל: "ועל דרך הפשט בענין הזה, אין הברכות צורך הגבוה אלא צורך הדיוט, שכיון שהוא מקור הברכה וכל הברכות משתלשלות ממנו, כל הנמצאים המברכים אותו אין כל ברכותיהם כדאי לו, כי הוא הנמצא הקדמון שהמציא הנמצאים כולם ואין מציאותם אלא ממציאותו, והכל צריכין לו, ואם כולם יברכוהו כל היום ויספרו תהלותיו, כל היום וכל הלילה לא יחשו, מה יתרבה בכך ומה יתנו לו או מה מידם יקח. ואין התועלת והריבוי כי אם אלינו, כי מי שמברך על מה שנהנה הוא מעיד על ההשגחה - שהוא יתברך המציא מזון לשפלים כדי שיחיו, ובזכותם התבואה מתברכת והפירות מתרביין, והנהנה ואינו מברך, הנה הוא גוזל ממנו ההשגחה, ומונע ההשפעה".

ביאור הדברים, שאמנם אין האדם יכול להוסיף כלום להקב"ה, ובהו שמברך אותו, לא מגיע להקב"ה שום תוספת, כי הוא אינו חסר דבר, והתועלת מזה הוא אך ורק אלינו, בני אדם, שכאשר האדם מודה לבוראו ומכיר בכך שהוא הנותן כל טובותיו, גורם בכך לה' שיוסיף להשפיע.

ובכך מובנים דברי רש"י הק' הנ"ל, כי כאשר האדם מברך, אומר 'ברוך אתה', שפ"י של מלים אלו הם, 'אתה מקור הברכות וההשפעות', ובכך מעורר השפעת ברכה מן השמים לפירות ולכל הדברים, כי כל ההשפעות תלויים בהתעוררות האדם להודות לבוראו. ולכן הנהנה ואינו מברך כאילו

ובגמ' מנחות (דף מג:) אמרו רז"ל, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה ה' אֱלֹקֶיךָ שָׁאֵל מֵעַמְּךָ (דברים י, יב), ובמדרש אמרו (במ"ד פ"ח, כא) שהיו מתים מישראל מאה אנשים בכל יום, בא דוד ותקן להם מאה ברכות, כיון שתקנם נתעצרה המגפה. וצריך להבין מדוע הברכות הם העצה והרפואה למגיפה.

אולם כפי שנתבאר למעלה יוצא, שענין הברכה הוא התעוררות מקור השפע והברכה מלמעלה, וכיון שמעוררים את מקור הברכה והחיים אפשר לפעול דברים גדולים ונשגבים, ואפי' לעצור מגיפה.

ומסופר שהגרא"א ווסרמן זצ"ל נכנס להחפץ חיים אחר מלחמת העולם הראשונה, ואמר לו החפץ חיים, דע לך שיהיה עוד מלחמה, והראשון יהיה כלפי השני כמו משחק, ואח"כ יהיה עוד מלחמה שלישית, ואזי יבוא משיח.

ואמר הגר"י לונשטיין זצ"ל, שהמלחמה השלישית לא יהיה מלחמה גשמית, אלא מלחמה נוראה על הרוחניות, על האמונה ועל הבטחון, ויהיה כל האויר מלא כפירה, במחשבות של כוחי ועוצם ידי, וזה מה שהקב"ה מלמד אותנו בימים אלו, שנראה ונכיר שהכל ממנו ית' והוא מנהיג הכל. והעצה לזה היא כוונת הברכות, לידע שהוא מקור הברכה, ועי"ז נזכה לשפע וריבוי טובה.

« הודאה לחוד וסיפור שבחיו לחוד!!

כתוב בפרשתינו וְיִסְפַּר מִשֶּׁה לְחַתְּנֵנו אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֶת יִשְׂרָאֵל, אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאָתָם בְּדֶרֶךְ יִצְחָק ה' (יה, ח). ויש לדקדק בזה, הלא יתרו ידע את כל הקורות עם ישראל, כנאמר לעיל (פסוק א) וְיִשְׁמַע יִתְרוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, והלא לכן בא וחפץ להתגייר, ולשם מה הוצרך משה לחזור ולספר את כל הניסים שנית.

וביאר בזה הגרי"ז זצ"ל (סטנסיל) וז"ל: "נראה דביאור ו'יספר', דיש דין מיוחד של סיפור נסים שעשה ה', כדכתיב וְיִסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה (תהלים קז, כב), וכמו כן כתיב שירו לו זמרו לו שיחו גְּכָל נַפְלְאוֹתָיו (תהלים קה, ב), דהיינו דצריכים לשוח ולספר נפלאותיו. ולכן קודם לא היה יכול לקיים דין זה של 'סיפור' דלא היה למי, דהרי כל ישראל ידעו מכל זה, אבל כשבא יתרו והוא לא ידע מכל בכל מיד קיים משה רבינו דין של ו'יספרו מעשיו ברנה'. והנה דין זה של ספור הוא חוץ מן דין הודאה", עכ"ל.

את שני החיובים האלו, הודאה להקב"ה וסיפור חסדיו, אנו מוצאים גם בפסוק וְאֶנְחֲנֵנו עִמָּךְ וְצִאָן מֵרַעֲיָתְךָ, נוֹדָה לָךְ לְעוֹלָם, לְדוֹר וָדוֹר נִסְפְּרוּ תְהַלְתֶּךָ (תהלים עט, יג), תחילה וראש עלינו להודות להקב"ה, 'נודה לך לעולם', אך אין זה מספק, אלא גם 'לדור ודור נספר תהלתך', לספר לאחרים ניסי השי"ת ותהלותיו.

ואמנם כך פסקו גדולי הפוסקים, שחוץ מברכת הגומל שמברך מי שנעשה לו נס בהודיה להשי"ת, יש לו לערוך סעודת הודאה ולספר בסוד ישרים ועדה את הניסים שנעשו לו.

ועומק סיבת החיוב לספר הנס לאחרים ושאין להסתפק בהודיה לה', כי כשהאדם מודה לבוראו, אף שיודע ומכיר שעשה עמו נס, אין זה מושרש בלבו כשם שנחלק אחר שמספר לאחרים, ורק כשמספר לבשר ודם כמותו משפיע עליו לזכך לבו ולהעמיק התרגשותו, ועל ידי כך מתפעל יותר והאמונה נשרשת בלבו.

מצאנו בראשונים הסבר קצת שונה בעומק ה'ברכה'. **ברבינו בחיי** (דברים ח, י) כתב על זה בזה"ל: "ועל דרך הקבלה וברכת את ה', אין הברכה צורך הדיוט בלבד, וגם אינה הודאה בלבד, אבל הוא לשון תוספת וריבוי מלשון וּבְרַךְ אֵת לְחֶמְךָ וְאֵת מִימֶיךָ (שמות כג, כה)". וכן כתב בשו"ת **הרשב"א** (ח"ה סי' נ-נא).

ומביאים הם לכך ראייה ברורה, ממה שמסופר בגמ' (ברכות ז). "בזה"ל: תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע, פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי, ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו, יהי רצון מלפניך, שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין, ונענע לי בראשו".

ויש להקשות, הלא הקב"ה אמר לו שיברכו, ורבי ישמעאל התפלל שיכבשו רחמיו וכו' ולא בירך, ומוכח מכאן, שלשון ברכ"ה אינו שבח והלל כפי שמבינים העולם, אלא המברך פועל להוסיף כח בפמליא של מעלה.

וכפי שמסביר זאת הגה"צ רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל (בספרו נפש החיים ש"ב פ"ד), שזהו רצונו יתברך מטעם כמוס אתו יתברך, שנתקן ונייחד על ידי הברכות והתפללות את הכוחות והעולמות העליונים, שיהיו מוכנים וראויים לקבל שפעת קדושת אור עליון, ולהמשיך ולהוסיף בהם קדושת האור ורב ברכות מעצמותו יתברך המתחבר אליהם ומתפשט בתוכם. וממילא ישפיע זה התוספת ברכה והקדושה גם על עם סגולה שגרמו וסבבו לכל הכבוד הזה.

ומביא שם עוד ראיות לכך, מכך שמצינו ביעקב אבינו שאמר לעשו קח נא את בְּרַכְתִּי (בראשית לג, יא), ופירש רש"י 'מתנתי'. ואם תמצא לומר ש'ברכה' הוא מלשון שבח, מדוע כונתה המתנה בלשון 'ברכה', אלא כיון ש'ברוך' הוא תוספת וריבוי, נקראת המתנה ברכה, שעל ידי קבלתה מתרבים נכסיו.

וכך בפרשת משפטים כתוב וּבְרַךְ אֵת לְחֶמְךָ וְאֵת מִימֶיךָ (שמות כג, כה), וגם שם מוכח שזו הכוונה, דהיינו שכשבני ישראל ינהגו כראוי ישלח להם הקב"ה שפע וריבוי בפרנסה, וגם בכתוב וּבְרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ (דברים ז, יג) מוכח שהכוונה לריבוי ותוספת בילדים. אבל אין הכוונה ח"ו שמרבים שפע לקב"ה, כי הקב"ה מרומם על כל ברכה, אלא שנתקן כל העולמות שיהיו ראויים לקבל שפע מהשי"ת, ונגרום לכך שהשי"ת ישפיע במ ישיכין בתוכם את אורו.

והנה, על הפסוק נוֹרָא תְהִלַּת (שמות טו, יא) מפרש רש"י "יראו מלהגיד תהלותיך פן יַמְעִטוּ, כמ"ש לָךְ דְּמִיָּה תְהִלָּה (תהלים סה, ב)", ומצינו שרבי חנינא גער בשליח ציבור שהוסיף להלל את ה', ואמר לו 'האם בכך סיימת את כל שבחי ה' (ברכות לג:), כי אפילו כשיתנו שבח והודיה יותר ממה שבכח האדם לומר בשפתיו, אין זה מספיק לתאר גדולת השי"ת, וכפי שאומרים אנו בנשמת כל חי ובאקדמות בשבועות.

ובזה מסביר הגה"צ רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל (בספרו שם דרך), שלכן כלל ישראל לא אבו להוסיף ולשבח את ה' ולומר 'ברוך', כי הם חשבו שענין הברכה הוא לברך ולהלל, וא"כ מה שייך ברכה לפניו, ולכן לא אמרו ברוך ה', רק אמרו השירה שהיה ברוה"ק, אבל לא לומר שבח וברכה.

משא"כ יתרו זכה לחדש לישראל שמהות הברכה והשבח לה' הם מסתרי הנהגת ה' בעולם, שכשמהללים את הבורא נשפע בכל העולמות שפע טובה וברכה, ולכן אפשר לשבח את ה' כפי שקבע בבריאה, וכל שכן לפי הסוד - שזו תפילה שיתרבה השפע אין חשש של ריבוי שבחים, ולכן אמר יתרו 'ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים'.

"...יתרו זכה לחדש לישראל שמהות הברכה והשבח לה' הם מסתרי הנהגת ה' בעולם, שכשמהללים את הבורא נשפע בכל העולמות שפע טובה וברכה, ולכן אפשר לשבח את ה' כפי שקבע בבריאה..."